

Rhododendron proteoides

Osmo Jussila

I. B. Balfour & W. W. Smith, Notes Roy. Bot. Gard. Edinburgh. 9: 264. 1916.
矮生杜鹃 ai shengdu juan (Kiina)

alasuku *Hymenanthes*
sektio *Ponticum*
alasektio *Taliensia*

Oranssinukka-alppiruusu

Ainavihanta 0,15 - 1,0 m korkuiseksi kasvava ja hyvin hidaskasvuinen tiheäoksainen pensas. Runko on tummanruskea ja huopakarvainen. Nuoret versot ovat tiheänukkaisia ja vaihtelevasti huopakarvaisia. Lehdet ovat 0,7 - 1,5 cm x 2 - 4 cm:n pituiset, soikeat ja voimakkaasti taakäänteiset. Puhjettuaan oranssinukkaiset lehdet ovat myöhemmin yläpinnaltaan lähes karvattomat ja nahkamaiset. Lehtien alapinnalla tiheä ja pysyvä nukkakerros, jossa tiheä kerros oranssinruskeaa pitkää karvaa, joka muodostaa yhtenäisen pintakerroksen.

Kukinta ennen tai yhtä aikaa lehtien puhkeamisen kanssa, kompaktissa kukinnossa 5 - 10 kukkaa. Kukat kellomaiset. Teriö on 2,5 - 3,5 cm pituinen ja halkaisijaltaan 3 - 4cm, nukkainen kukkaperä on 5 - 10mm ja kukinto yleensä pallomainen. Kukan väri on kellertävän valkoinen ja nielussa on usein tummanpunainen pilkutus. Kukka ei tuoksu. Luontaisilla kasvupaikoillaan *R. proteoides* kukkii kesä- heinäkuussa.

Kotimaa

Kiina, jyrkillä vuorenrinteillä alppiruusu-tiheiköissä 3700–4600 mmpy. Tiibet, Kaakkois-Xizang, Yunnanin luoteisosat ja Sichuanin länsiosat.

Small trees, evergreen

2.5 (-2.5-12.2); -6.7 (-12.7-4.3); 10.8 (7.0-18.5); 4.6 (2.1-12.2); 23.7 (4.0-87.4); 53.0 (0.7-93.0); 427 (332-872) | 658 (382-1431); 393 (254-817); 15 (8-31) | 49.2 (12.1-113.0); 427 (332-872); 235.0 (111.0-363.7)

Ericaceae 杜鹃花科 *Rhododendron* 杜鹃花属
Rhododendron proteoides I. B. Balfour et W. W. Sm. 矮生杜鹃
Small shrubs, evergreen

Kestävyys

Englanti H5 (kestävä kaikkialla Englannissa ja Skandinavian eteläosissa)
Ruotsi (SRS) Z4(?),
Tanska (RF) -25 °C,
USA: (ARS) -21 °C,
Suomi Ia-?

Risteymiä

- *R. proteoides* risteytyy luontaisilla kasvualueillaan muiden *Rhododendron*-lajien kanssa
- *R. aganniphum*-risteymä: *R. bathyphyllum*
- *R. sanguineum*-risteymä: *R. comisteum*
- Hillier's form: *R. roxieanum*-risteymä

Synonyymit

- *R. lampropeplum* I. B. Balfour & Forrest
- *R. roxieanum* var. *parvum* Davidian (*Rhododendron* Spec. 2: 308. 1989)

Skotlantilainen kasvinmetsästäjä George Forrest löysi pienen ja kauniin alppiruusun matkoillaan Yunnanissa 1914. Se sai nimekseen *R. proteoides* protean tapainen. Nimi viittaa Etelä-Afrikassa kasvavaan *Protea*-kasvisukuun, jonka lajeista löytyy samanlaisen kasvutavan omaavia "kasvikäpyjä". Kristian Theqvistin ehdottama suomalainen nimi lajille on oranssinukka-alppiruusu. Nimi on kuvaava, sillä tämä Himalajan itäosien vuorenhuippuja kaunistava pienikasvuinen alppiruusu omaa hämmästyttävän kirkasvärisen karvoituksen, jonka avulla lajin tunnistaa jo kaukaa. Luontaisilla kasvupaikoillaan se kasvaa harvoin yli metrin korkuiseksi ja Euroopassa viljeltynä jää alle puolimetri-seksi. Lajitunnistusta helpottavat myös elepidioottialppiruusulle epätavallisen pienet ja reunoiltaan voimakkaasti alaspäin kiertyvät lehdet. Kukintaa ei ole kasvin

R. proteoides lehtien alapinnan punaruskeaa nukkaa. Kuva Kristian Theqvist.

R. proteoides kukinto. Kuva Bent Ernebjerg.

tunnistusta helpottamassa kovinkaan usein. Oranssinukka-alppiruusu on yksi niistä lajeista, joiden kukintaa saa odottaa todella pitkään. Frank Brakon mukaan ensikukintaa saa odottaa 40 vuotta!

www.rosebay.org/chapterweb/specprot.htm

Kristianin ja Matin Yunnan-keruiden kukkia voisi toivoa ihailevani satavuotiaana ☺. Onneksi minulla kasvaa Kustavissa myös vanhempia lajin yksilöitä. Ensimmäinen yritykseni kylvää 1994 ruotsalaisten KGB-retkikunnan Yunnanin keruusiemeniä epäonnistui surkeasti, mutta sen jälkeen olen hankkinut lajitaimia siemeniä kylvämällä ja kerhon yhteisostoilla mm. Rhododendron-Havenista Tanskasta. Hiljalleen kokoelmani on karttunut käsittäen tätä kirjoitettaessa puolen kymmentä pensasta. Niistä suurimmat alkavat olla kooltaan n. 30 cm korkuisia ja niiden kukinta voisi odottaa jo lähivuosina. Vielä ne eivät ole kuitenkaan nuppuja tehneet, vaikka viime kesän lämpösumma oli erinomainen. Nykyisessä ilmaston vaiheessa *R. proteoides* on Suomen lounaisaariostossa täysin talvenkestävä, ja mikä mukavinta, se sietää, ellei peräti vaadi täysin aurinkoista kasvupaikkaa. Lajihan kasvaa luontaisena metsärajan yläpuolella, joten sen täytyy kestää kotioiloissa voimakasta auringon säteilyä ja myös ankarat tuuliolot ovat sille tuttuja. *R. proteoides* on siis hyvin kotiutunut Kustavin tuiverrukseen ja sen kasvurytmi tuntuu sopivan paremmin kuin vieressään kasvavien ohotanalppiruusujen (*R. aureum*), jotka mielellään aloittavat kasvunsa liian aikaisin ja kesällä altistuvat tuhohyönteisille, jotka jättävät oranssinukkaiset alppiruusut täysin rauhaan.

KIRJALLISUUTTA

Cox K., Rhododendrons & Azaleas, A Colour Guide, 2005

Cox P.A. & K., The Encyclopedia of Rhododendron Species, 1997

INTERNET

http://www.efloras.org/florataxon.aspx?flora_id=2&taxon_id=242344343

http://data.rbge.org.uk/service/factsheets/Edinburgh_Rhododendron_Monographs.xhtml

R. proteoides Kustavissa heinäkuussa 2018 Kuva Osmo Jussila.